

3. Bobryk Adam (2007), *Przestrzeń sacrum w domu rodziny prawosławnej*, [w:] *Kultura i przestrzeń. Dawne i nowe krajobrazy kultury w Polsce i na Słowacji*, red. Z. Kłodnicki i A. Drażdż, Katowice.
4. Giddens Anthony (2006), *Nowoczesność i tożsamość. „Ja” i społeczeństwo w epoce późnej nowoczesności*, tłum. A. Szulzycka, Warszawa.
5. Habermas Jürgen (2005), *Filozoficzny dyskurs nowoczesności*, tłum. M. Łukasiewicz, Kraków.
6. Kalita Cezary (2007), *Praca i edukacja a przemiany cywilizacyjne. Wybrane problemy socjologii pracy*, [w:] *Praca – Etos – Wychowanie*, red. E. Konovaluk, M. Nowak, Biała Podlaska.
7. Lyotard Jean-François (1997), *Kondycja ponowoczesna. Raport o stanie wiedzy*, tłum. M. Kowalska i J. Migasiński, Warszawa.
8. MacIntyre Alasdair (1996), *Osiedzictwo cnoty. Studium z teorii moralności*, tłum. A. Chmielewski, Warszawa.
9. Rorty Richard (1996), *Postmodernistyczny liberalizm mieszkańców*, tłum. P. Czapliński, [w:] *Postmodernizm. Antologia przekładów*, red. R. Nycz, Kraków.
10. Sloterdijk Peter (2009), *Tylko bogaci mogą uratować świat*, [w:] „Europa. Magazyn Idei Newsweeka” nr 1(282).
11. Toffler Alvin (1986), *Trzecia fala*, tłum. E. Woydyło, Warszawa.
12. Veblen Thorstein (1998), *Teoria klasy próżniaczej*, tłum. J. Frentzel-Zagórska, Warszawa.
13. Weber Max (1995), *Szkice z socjologii religii*, tłum. J. Prokopiuk i H. Wandowski, Warszawa.
14. Znaniecki Florian (1984), *Spoleczne role uczonych*, Warszawa.

УДК 316.174:[331+378]:174

Інна Сабатовська,
кандидат соціологічних наук,
викладач кафедри педагогіки і психології
Національного фармацевтичного університету

БАЗОВІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Статтю присвячено проблемі формування професійної культури фахівців і виявленню базових передумов цього процесу. Результати наведених соціологічних досліджень уможливили визначити та систематизувати соціокультурні чинники, що впливають на процес формування професійної культури залежність рівня професійної культури суттєво визначається соціальним середовищем, цінністю етичною та сенсожиттєвою парадигмою; рівень професійної культури залежить від якості доуніверситетської та університетської підготовки, спрямованості професійних інтересів та інтенсивності соціалізації майбутнього фахівця; формування професійної культури фахівця залежить від ступеня вмотивованості до навчання; на рівень професійної культури впливає участь у суспільному житті та рівень сформованості громадської відповідальності. Підкреслюється, що формування професійної культури є одним із приоритетних завдань національної освітньої системи, успішне виконання якого істотною мірою буде сприяти соціально-економічному й духовному відродженню України, реалізації планів її інтеграції до європейського співтовариства.

Ключові слова: освіта, професійна культура, професійна спрямованість, професійний інтерес, пізнавальний інтерес, професійна діяльність.

The article deals with the questions of professional culture of specialists and determination of optimum ways on perfection of this process in the conditions of passing to informative civilization.

A concept «Professional culture specialist» is grounded in the context of structural and functional approach, through unity of professional qualities of subject of labour, degree of domain to them by achievements and spiritual development of individual and society in the conditions of included in European educational space. It is underlined in work, that forming of professional culture is now one foreground jobs of the national educational system, successful implementation of which will be instrumental in a substantial measure the socio-economic and spiritual revival of Ukraine, realization of plans of its integration in European Community.

Key words: education, professional culture, professional interest, professional orientation, professional activity.

Ефективна професійна підготовка майбутнього фахівця вимагає детального аналізу особливостей формування професійної культури, виявлення й визначення сформованих суперечностей щодо цього питання. Осмислення важливої ролі культури загалом і професійної зокрема, спонукає до оновлення методів якісної підготовки фахівців та їхніх первісних уявель про майбутню професійну діяльність, бо саме висока професійна культура відповідає визначальним світовим освітнім тенденціям і реально може сприяти соціально-економічному й духовному відродженню України, її інтеграції до європейського співтовариства.

Аналіз феномена професійної культури як складової загальної культури особистості дає підстави стверджувати, що визначну роль у становленні людини людиною, у набутті індивідом багатомірної особистісної ідентичності має освіта. Серед чинників формування професійної культури фахівця можна виділити об'єктивні й суб'єктивні, особистісні й соціальні. Об'єктивний вплив здійснюють загальноосвітні тенденції в освіті, соціально-філософські проблеми культури, стан системи освіти і якість освітніх послуг, культура освітньої установи, престижність професії у суспільстві. Серед суб'єктивних факторів – загальна культура й мотивація особистості, яка здобуває професійну освіту, професійний інтерес, «її габітур як сукупність скількостей до соціальної практики, сформованих у вигляді когнітивних і мотиваційних структур у перші роки соціальної взаємодії» [1, 17].

Через те, що успішність навчальної діяльності зумовлює в майбутньому ефективність професійної діяльності фахівця, виникає необхідність розгляду питань, що стосуються формування професійної культури у вищій школі, якісного навчання, яке дає студентам почуття відповідальності за власні перспективи, руйнує інфантілізм і утриманство, сприяє поліпшенню їхньої професійної і особистісної підготовки до праці й життя загалом. Сучасна ситуація на ринку праці, проблеми працевлаштування випускників, означення їх життєвих перспектив насамперед зумовили необхідність кардинального оновлення змісту освіти, проведення суттєвих змін в освітній структурі. Цікавою для нашого дослідження є думка С.А. Шаронової: «освіта живить два джерела: культуру й знання. Знання є надбанням загальним, позадержавним, позаціональним. Воно є складовим елементом культури» [4, 119].

Як показали дослідження серед студентської молоді Харкова щодо прағнень у майбутній професійній діяльності, найбільшою перевагою є орієнтація на матеріальний достаток – 76% опитаних (Таблиця 1). «Можливість займатись улюбленою справою» однаково є важливим (друге місто у рейтингу) серед студентів як гуманітарних, так і технічних спеціальностей. Серед них мало ким названа громадська значимість майбутньої діяльності.

Таблиця 1

Мотиви, яким студенти віддають перевагу при виборі майбутньої професійної діяльності

Орієнтації	У цілому		Гуманітарні факультети		Технічні факультети	
	%	R	%	R	%	R
Досягнення матеріального достатку	76	1	77	1	76	1
Можливість займатись улюбленою справою	39	2	39	2	38	2
Кар'єрний зрост	27	3	26	3	30	4
Умови гарантованості праці	27	4	24	5	31	3
Сприятливі умови	23	5	25	4	20	6
Доброчесливий колектив	22	6	21	7	25	5
Можливість найповніше розкрити та застосовувати свої здібності	21	7	23	6	19	7
Можливість постійного самовдосконалення у праці	19	8	20	8	7	8
Можливість виявляти ініціативу, бути самостійним	12	9	9	11	17	9
Престиж даної роботи	10	10	12	9	7	10
Можливість зробити щось значне й корисне для суспільства	9	11	10	10	7	11

швидко з'ясувати в існуючій системі професійної підготовки простежується явна суперечність між метою навчання, спрямованою на розвиток навчально-пізнавальної діяльності, і результатами професійної підготовки. Розвиток навчально-пізнавальної діяльності зумовлюється сформованістю пізнавальних інтересів, а освоєння професійної діяльності пов'язане з наявністю професійних інтересів. Тому для підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців необхідно, щоб навчально-пізнавальна діяльність трансформувалася у навчально-професійну. У процесі професійної підготовки має застосовуватися усвідомлення особистістю мотивів навчання, реалізація зв'язку навчальної та професійної діяльності, формування професійної спрямованості, готовності до широтичної діяльності. Проблема формування професійних інтересів особистості нерозривно пов'язана із проблемою формування професійної культури майбутнього фахівця, а саме, студентської молоді, позаяк саме вони готуються до складової відповідальної діяльності, що потребує активного творчого начало, захопленості обраною професією, глибокого інтересу до неї.

Ще М.Х. Тітма писав, що необхідно враховувати інтереси при виборі професії та що «при розподілі підлітків за фахом необхідно враховувати наявний у них інтерес, і не тільки враховувати, але й розвивати, розкриваючи суспільну значимість даної спеціальності, її технічні перспективи та ін.» [2, 51].

Тобто, важоме значення відіграє професійний інтерес як активна вибірна спрямованість особистості до змісту професійно-трудової діяльності і як способу реалізації потреб у самовираженні, самореалізації та професійна орієнтація як скillsності і можливість вибору абитурієнтом освітньої установи, студентом – дисциплін і рівня їхнього вивчення. Формування свідомого ставлення до праці, на нашу думку, тісно пов'язано із розвитком професійних інтересів. Ці суб'єктивні чинники повинні вирішуватися в органічній єдиноті, що особливо важливо у формуванні професійної культури майбутнього фахівця. Щоб показати цю роль на рівні конкретно-соціологічного аналізу, слід зупинитися на самому понятті «професійний інтерес» та його вимірюванні.

У науковій літературі, як правило психологічній, говориться взагалі про професійні інтереси, без деталізації, і кожний дослідник по-своєму розкриває сутність професійних інтересів. Дотепер не досліджено значення професійного інтересу як передумови формування професійної культури. Ми виходимо насамперед з положення про те, що формування активної вибірної спрямованості особистості до змісту професійної діяльності – тривалий процес, що має свої етапи, послідовність, наступність. У цьому процесі можна виділити три основні етапи: 1) етап, що передує вибору професії; 2) етап здобуття (освоєння) професії; 3) період практичної діяльності. На кожному з цих етапів як прояв, так і формування професійного інтересу має свої особливості.

На першому етапі професійний інтерес як вибірна спрямованість на зміст професійної діяльності має поверхневий, пасивно-споглядальний характер, через те що формується ви поза практичною діяльністю. У зв'язку з цим видається необхідним розрізняти такі поняття як «інтерес до професії» і «професійний інтерес». Інтерес до професії – це найбільш загальне вибірне ставлення до професії у сукупності всіх її стимулюючих сторін. У цьому випадку вибірковість на саме ставлення до професії строго не вичленовується, хоча й домінує у ставленні. На наступних етапах у зв'язку зі стабілізацією професійного самовизначення вибірковість у змісті діяльності набуває самостійного характеру, межі її розширяються за рахунок пізнання різноманітних сторін діяльності та їхньої інтерналізації як цінностей, тобто переходить у професійний інтерес.

Зазначимо, що професійний інтерес майбутніх фахівців має складну і суперечливу структуру, його не можна зобразити простою схемою: професія «подається – не подобається», «приваблює – не приваблює» тощо, як це найчастіше робиться у психологічній, нерідко й у соціологічній літературі. Як правило, розуміння інтересу не виходить за межі виявлення позитивного (емоційного) ставлення до професії, що має однозначний, статичний характер. Професійний інтерес студента знаходить своє вираження як складна й динамічна за своєю структурою вибірна спрямованість стосовно змісту майбутньої професійної діяльності, яка містить у собі пізнавальний, оцінний і емоційний моменти, які є тісно взаємопов'язаними. Пізнавальний – це спрямованість студента на пізнання особливостей майбутньої діяльності, її вимог, на освоєння професійного досвіду відповідно до них. Оцінний – оцінка студентом можливостей самореалізації, самовираження в майбутній діяльності відповідно до професійних якостей, цінностей, настанов, що формуються. Виявлення відповідності супроводжується емоційністю – захопленістю обраною професією, переживанням майбутньої діяльності. Це стимулює відповідно пізнавальну спрямованість тощо.

Професійний інтерес – це вибірна спрямованість особистості безпосередньо на сам процес праці. Рамки виборчої спрямованості стають вужчими, і вона виступає вже як ділльніше прагнення особистості до надбання професійних знань і навичок, прагнення до творчості у даній сфері праці, до вираження своїх здібностей, задатків й т. ін. З професійним інтересом тісно взаємозв'язані усі особистісні якості, що характеризують ставлення до праці як соціальної цінності. Саме в цьому сенсі його можна прийняти за інтегральний критерій професійної культури фахівця.

Здобувачі знання, вміння й навички, студент апробує свої здібності, нахиляє й задатки, виявлює її відповідність або невідповідність до обраної спеціальності, більш докладно знайомляється із реальними перспективами професії, співвідносять їх з цінністями орієнтаціями, що складалися раніше і т. ін. Вибірна спрямованість на професію на цьому етапі конкретизується, набуває стабільності.

Значення формування професійних інтересів полягає у сприянні розв'язанню одного з найскладніших завдань професійної підготовки, а саме, формування готовності до успішної виробничої діяльності в майбутньому. У подоланні проблем формування професійних інтересів необхідно враховувати той факт, що вони мають динамічну структуру, яка виражається, на нашу думку, у їхніх станах: зародження, становлення й закріплення. При цьому динаміка професійного інтересу визначає внутрішній рух процесу орієнтації на професії, що охоплює такі періоди: вибір професії, оволодіння професією й професійною діяльністю. У період навчання у професійному навчальному закладі здійснюється найважливіша частина процесу – переростання інтересу до професії у сильність до неї й перебудова мотиваційної сфери.

З урахуванням цих показників можна виявити певну шкалу виміру, яка була взята за основу аналізу чинників, що впливають на формування професійної культури. Це чинники, пов'язані із результатами попередньої професійної соціалізації особистості абитурієнта (спадкоємність) та чинники конкретної спеціальності, яку він отримує у вищій школі.

Ставлення студента до обраної професії можна з'ясувати за такими проявами: задоволеність вибором професії, оцінка принадливості обраної діяльності і т. ін. Однак ці показники самі собою не дають важливої інформації – тенденції розвитку професійного інтересу, напрям його розвитку. Відносно невисока задоволеність студента вибором професії, наприклад, може відображати або зароджування інтересу, або навпаки його згасання. Щоб з'ясувати це, необхідна інформація про попередній стан професійного інтересу, яка може бути отримана або в ретроспективній ситуації, або шляхом повторного зразу проявів інтересу студенту через певний відрізок часу. Показники зразів у цих двох «точках» руху професійного інтересу, звичайно, можуть бути різними, у тій чи іншій комбінації вони дають певні рівні й напрями розвитку професійного інтересу студента. На основі цієї комбінації складаються 5 груп професійного інтересу. Перша група (1) – відображає позитивну спрямованість на професію як у минулому, так і у цей час. Якщо враховувати, що навчання – це процес послідовного засвоєння професії, поступового поглиблення у неї студента, то усталеність позитивної спрямованості в даному випадку відображає найвищий рівень професійного інтересу. П'ята група (5) – група усталеної негативної спрямованості – характеризує найнижчий його рівень. Друга група (2) висловлює момент зародження інтересу безпосередньо в умовах вищої школи, четверта (4) – момент згасання, третя (3) – середньою та відображає невизначеність ставлення до професії. Ці п'ять груп (рівнів) професійного інтересу умовно можна вважати за інтервали шкали, яка дає можливість дослідити взаємозв'язок професійного інтересу студента із формуванням його професійної культури.

Формування професійної культури фахівця органічно пов'язане з процесом його професійного самовизначення. Давно й багато дискусій ведеться дослідниками стосовно того, що будь-якому вищому навчальному закладу необхідно формувати студентів як висококультурних і духовно розчинених особистостей. Особливо потрібно приділяти увагу вихованню студентів у технічних ВНЗ і гуманітаризації вищої технічної освіти. Людина стає індивідом тільки тоді, коли здатна протиставити себе соціуму, коли усвідомлює свої інтереси й домагається їхньої реалізації з іншими людьми, особливо на тлі таких проблем, як руйнування навколоїшнього середовища, поширення бідності й убогості, занепад культури тощо. Кожному поколінню фахівців необхідно нарощувати культурний потенціал суспільства. Орієнтація системи освіти на «валове» підвищення освітнього й професійного рівня фахівців у сучасних умовах; перестала задовольняти вимоги соціально-економічного, науково-технічного й культурного прогресу. Потрібні більш розвинені еталони й зразки, а також більш гнучкий зв'язок вимог до особистості й технології підготовки фахівця.

Орієнтація на всеобщий розвиток особистості як соціальний еталон виховання й освіти часто залишається на рівні декларативного заклику. Мало вивчені і соціальні механізми формування справжньої всеобщості особистості. Щоб втілити зразок у реальність, бажаним є переведення нових соціальних настанов у технологію підготовки, у методику виховання для того, щоб внесок вищої школи в каліврое забезпечення став дієвим. Однак тут можна зіткнутися з певними труднощами, що давалася взаємі на минулих етапах розвитку університетської педагогіки. Моделювання фахівця як елемент вироблення стратегічних цілей підготовки не завжди може спрацювати на рівні тактичних рішень.

Вищий рівень розвитку професійної культури майбутнього фахівця передбачає відповідний ступінь сформованості цінісних, соціально-значимих характеристик його активності, у тому числі почуття соціальної відповідальності, громадянського обов'язку, готовності служити громадським інтересам. Організація пізнавальної діяльності детермінує формування професійних інтересів внаслідок того, що розвиток діяльності у процесі професійної підготовки відбувається поетапно: від навчально-пізнавальної до навчально-професійної, а від неї до реальної професійної діяльності. Тому слід не тільки озброїти людину спеціальними знаннями і уміннями у сфері даної професії, але й методами навчальної діяльності, за допомогою яких здобуваються знання, формуються відповідні вміння.

Наявність професійних знань і вміння оперувати цими знаннями в практичній діяльності – явища неоднорівневі. На практиці фахівець стикається з величезною кількістю найрізноманітніших фактів, явищ і ситуацій, для аналізу яких і вишукування оптимальних шляхів подолання потрібна не репродуктивна діяльність, а творче осмислення. Поряд із формуванням позитивних настанов на якісне засвоєння необхідних професійних знань, умінь і навичок у студентів мають створюватися передумови для формування психологічної готовності до певного виду діяльності. Саме у створенні відповідних передумов для формування психологічної готовності працювати у певній професійній сфері полягає функціональне призначення процесу формування професійної культури. Психологічна готовність працювати в певній сфері має на увазі наявність конкретних настанов на пошук оптимальних способів професійної діяльності, оцінку своїх можливостей для компетентного виконання виробничих завдань, подолання різних ускладнень, що з'являються, і досягнення планованих результатів. Психологічна готовність формується протягом усього періоду навчання, але особливо важливо створити всі передумови для формування цієї якості в початковий період.

Слід також виділити таку якість, як професійна спрямованість особистості, зумовлена наявністю стійкого інтересу до певної трудової діяльності, наявністю внутрішньої настанови на здобуття знань, умінь і навичок, пропонованих людиною даної професії, наявністю ціннісних орієнтацій в обраній професії. Результати виконаних досліджень свідчать про те, що спрямованість виконує одночасно декілька функцій: 1) відзеркалює найсуттєвіше у духовному світі особистості і тому є критерієм її вихованості; 2) є стрижневою якістю майбутнього фахівця, яка пов'язує, об'єднує та координує її прожив; 3) характеризує основне ставлення людини до навколишнього світу; 4) є одночасно мотивом і регулятором поведінки освіти й самоосвіти; 5) керує задоволенням провідних потреб та інтересів людини, її особливо потреби у формуванні професійної культури [3, 47].

Порівняльний аналіз процесів формування професійної спрямованості та професійної культури дає підставу виділити загальні моменти щодо їх характеру та механізмів: 1) обидва процеси пов'язані з мотиваційно-цинісним блоком структури особистості фахівця, що складає потреби, мотиви, інтереси, цілі, ідеали т. ін. 2) формування професійної спрямованості фахівця як потреби в професійній культурі потребує включення особистісних механізмів та будеться на усвідомленні майбутнім фахівцем певних цінностей: самого себе, інших людей, своїх поведінки, системи відносин; 3) проблема формування професійної спрямованості та професійної культури особистості майбутнього спеціаліста – це проблема відносин особистості до професійних цінностей. Тобто формування професійної культури більш ефективно може відбуватися при одночасному формуванні його професійної спрямованості.

Зміна вимог до рівня кваліфікованих знань і умінь фахівців призвела до того, що фахівець повинен мати високий рівень функціональної гнучкості, а для цього йому необхідні знання фундаментальні й вузькоспеціальні в суміжних галузях наук, він має виробити навички структурного підходу до роз'язання різних професійних завдань і проблем. Ми бачимо, що кваліфікаційні вимоги вийшли за межі професійних стандартів і передбачають ширший спектр знань і умінь. У зв'язку з цим освітній політиці необхідно поширюватися на всі життєві стадії індивіда, забезпечуючи потенціал професійного й соціального розвитку протягом усього життя людини. Освіта повинна мати безперервний характер.

пов'язаний із постійним підвищеннем професійної кваліфікації фахівця. Процес впливу мінливих зовнішніх факторів на систему професійної освіти представимо у вигляді взаємозалежних ланок: соціальні, економічні, політичні зміни; зміни професійних вимог до фахівця; зміни в системі вищої професійної освіти. Таким чином, бачимо, що, здобувши освіту, фахівець може не тільки «втриматися», але й «закріпитися» у соціальній ієрархії та укріпити свої позиції в установі, де він провадить свою професійну діяльність.

Отже, інститут вищої професійної освіти є каналом вертикальної мобільності. Відповідно до сучасної системи вищої освіти, слід готувати фахівця, здатного виконувати конкретний вид діяльності й здатного адаптуватися до мінливих соціальних умов, тобто необхідне «формування певної метакваліфікації, здатності компенсувати професійні недоліки, формувати нові навички й уміння самостійно «тодівати» у кваліфікації». Розвиток професійного інтересу й здібності особистості до освіти можна розглядати як одне із завдань сучасного освітнього впливу, сферу інвестицій у людський капітал, що здатний до постійного росту й удосконалювання.

Таким чином, формування професійної культури майбутніх фахівців має певні вихідні передумови, без яких він не може протікати оптимально, та нерозривно пов'язане з формуванням пізнавальних, професійних інтересів, професійного спрямованістю. Однак головні його суперечності пов'язані не стільки з цими передумовами, скільки із самими умовами подальшого розвитку професійного інтересу у ВШ. «Помилка» у виборі професії, під якою зазвичай розуміємо невідповідність можливостей, скильностей і здібностей обраної професії, частіше виступає як видимість цієї невідповідності, насправді за цим криється нерозвиненість їх уже безпосередньо у ВШ. Найважливішою умовою у формуванні професійної культури у ВШ є сама діяльність студента; від того, якого характеру вона набуває, залежить і характер розвитку інтересу, напрям розвитку. Саме у процесі суб'єктивного, творчо-діяльного освоєння професії студентом здійснюється інтернаціоналізація ним майбутніх соціальних і професійних функцій як цінностей; це є гарантією розвитку професійного інтересу вглиб.

1. Бурдье П. Структуры, Навиты, Практики / П. Бурдье // Современная социальная теория: Бурдье Гидденс, Хабермас / под ред. А. Леденевой, И. Давыдовой. - Новосибирск, 1995. - С. 16-39
2. Выбор молодежью жизненного пути / под ред. Е. М. Бабюсова, М. Х. Титмы. - Минск, 1988. - 200 с.
3. Сабатовська І. С. Механізми формування професійної культури майбутнього фахівця / І. С. Сабатовська // - Матеріали Всеукраїнської науково-практич. конф. Харк. нац. акад. міськ госп-ва; Х: ХНАМГ, 2010. - 203 с.
4. Шаронова С. А. Универсальные константы института образования – механизм воспроизводства общества: монография / С. А. Шаронова. - М.: Изд-во РУДН, 2004. - 357 с.

УДК 316.62 – 053.81

Ірина Майструк

кандидат соціологічних наук, доцент

Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва

МОЛОДЬ У СУЧASNIX RINKOVIX UMOVAX (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ МОНІТОРІНГОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)

У публікації розглядається становище української молоді в сучасних ринкових умовах. Автор аналізує становище, соціально-економічні орієнтації молоді й привертає увагу до економічної культури як чинника адаптації молодого покоління в ринкових умовах.

Ключові слова: соціально-економічні орієнтації, економічна культура молоді, економічна освіта, економічне навчання.

The article considers the situation of ukrainian youth in modern market conditions. The author analyzes the situation and socio-economic orientation of young people, draws attention to the economic culture as a factor in the adaptation of the young generation market umovah.

Key words: socio-economic orientation молоді, economic culture of youth, economic education, economic training.